

ÚVOD

Předložená studie vyšla v 1. vydání jako 19. svazek Spisů pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně r. 1981 a setkala se s natolik příznivým ohlasem mezi odbornou i laickou veřejností, že celý její náklad byl ve velmi krátké době rozprodán. Rozšíření heuristických možností a stoupající aktuálnost romské problematiky mne přivádějí k 2. vydání studie, která vychází pod upraveným názvem jako 299. svazek Spisů filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Během uplynulých dvanácti let se objevila ke zkoumanému tématu jak nová literatura, jejíž speciální bibliografické soupisy uveřejnili T. Haišman z domácího a G. Tyrnauerová z mezinárodního zřetele, tak i dvě edice pramenné povahy, které jsem knižně publikoval jako seznamy vězňů cikánských táborů v Letech a v Hodoníně a jako seznam českých vězňů cikánského tábora v Auschwitz II-Birkenau. Podobně jsem mohl rozšířit také okruh použitých informačních zdrojů (zvláště o dokumentační materiál, který uchovávají Památník osvobození v Fraze, Múzeum slovenského národného povstania v Banskej Bystrici a Państwowe muzeum w Oświęcimiu-Brzezince, dále o zpřístupněné spisy Archivu ministerstva vnitra v Praze a o spisy bývalých retribučních soudů a konečně o výsledky sběru memorátů, který jsem uskutečnil spolu se svými přáteli a studenty mezi českými Romy a M. Hübschmannová s posluchači Jazykové školy v Praze mezi Romy slovenskými).

V době, která odděluje původní od přítomného vydání studie, došlo k aktualizaci romské otázky. Jako svébytná menšina, jejíž početnost bude s ohledem na demografické předpoklady stále narůstat, mají její příslušníci i nadále poměrně velmi nízkou životní úroveň a ostatní společnost se od nich izoluje sociální distancí a někdy i rasovou předpojatostí. Teprve poslední dobou se začíná v určitých skupinách romské populace šířit proces sebeuvědomování, spojený s péčí o rozvoj jazyka a kultury Romů i s pokusy o jejich politickou organizaci. Průvodním jevem tohoto procesu je konstituování romistiky jako multidisciplinárního oboru, který dosahuje prvních dílčích výsledků zvláště v oblasti lingvistické a folkloristické.

Předkládaný text zůstává příspěvkem historickým. Při jeho zpracování jsem přihlížel k připomínkám recenzentů, kteří posuzovali 1. vydání studie v našich a v zahraničních časopisech. Rozšířil jsem zejména pasáže o tzv. preventivním potírání zločinnosti a transportech asociálů do kon-

centračních táborů, o cikánských táborech v Hodoníně a v Auschwitz II-Birkenau, o vyvražďování slovenských Romů v letech 1944—1945 a konečně o osudech Sintů a maďarských Romů v okupovaných pohraničních oblastech. Při pojmenování protagonistů používám místo apelativa Cikáni vhodnějších etnonym Romové, respektive Sintové (apelativní označení ponechávám pouze v případech, v nichž má funkci dobových termínů).